

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij hrvatskog jezika i književnosti i engleskog jezika i
književnosti

Danijela Vuković

Jezične razine u hrvatskim jezičnim savjetnicima

Završni rad

Mentor (prof.dr.sc. Vlasta Rišner)

Osijek, 2011.

Sadržaj

1. Uvod	str. 3
2. Leksička razina	str. 6
2.1. Razlikovna pitanja	str. 7
2.1.1. Upraznjavati	str. 7
2.1.2. Još nešto o uvjerenju	str. 8
2.2. Općejezična pitanja	str. 9
2.2.1. Ličiti, sličiti	str. 10
2.3. Nazivoslovna pitanja	str. 11
2.3.1. Terminologija	str. 11
2.3.2. Porijeklo, podrijetlo	str. 12
2.4. Engleske napasnice	str. 14
2.4.1. Printer – štampač, pisac	str. 14
3. Gramatička razina	str. 14
3.1. Gramatička pitanja	str. 14
3.1.1. Neću da se smirim	str. 15
3.2. Tvorbena pitanja	str. 16
3.2.1. Uskrsni, uskršnji	str. 16
3.3. Zalihosnice i priglupnice	str. 17

3.3.1. Kakav je to pridjev latino-američki?	str. 17
3.4. Pitanja latiniteta	str. 18
3.4.1. Mogu li <i>optimalan</i> i njemu slični pridjevi latinskog podrijetla imati komparaciju	str. 18
4. Zaključak	str. 18
5. Literatura	str. 20

U radu se raspravlja o jezičnim razinama u hrvatskim jezičnim savjetnicima s naglaskom na zborniku jezičnih savjetnika *Govorimo hrvatski* urednika Mihovila Dulčića. Izabrani savjeti iz zbornika *Govorimo hrvatski* (*Upražnjavati, Još nešto o uvjerenju, Ličiti, sličiti, Terminologija, Porijeklo, podrijetlo, Neću da se smirim, Uskršni, uskršnji, Kakav je to pridjev latino-američki, Mogu li optimalan i njemu slični pridjevi latinskog podrijetla imati komparaciju, Printer – štampač, pisač*) se zbog čestih dvojbi među govornicima hrvatskoga jezika uspoređuju s ostalim hrvatskim jezičnim savjetnicima: *Hrvatski jučer i danas* Stjepana Babića, *Hrvatski jezični savjetnik* urednice Eugenije Barić, *Sto jezičnih savjeta* Ivana Brabeca, *Hrvatski ili srpski jezični savjetnik za sve one koji žele dobro govoriti i pisati književnim našim jezikom* Tome Maretića, *Jezični purizam u NDH* Marka Samardžije, *Hrvatski naš osebujni i Hrvatski naš svagda(š)nji* Stjepka Težaka, zatim s *Velikim rječnikom hrvatskoga jezika* Vladimira Anića, *Rječnikom hrvatskoga jezika* Jure Šonje, s *Gramatikom hrvatskoga jezika* Silića i Pranjkovića, s *Tvorbom riječi u hrvatskom književnom jeziku* Stjepana Babića i drugim člancima o jezičnom savjetništvu Nikole Andrića, Stjepana Babića i Milice Mihaljević

ključne riječi: jezično savjetništvo, leksička razina, gramatička razina

1. Uvod

Zbornik jezičnih savjeta *Govorimo hrvatski* izdan je 1997. godine. Urednik zbornika je profesor Mihovil Dulčić, idejni začetnik obrazovne radijske emisije *Govorimo hrvatski*, po kojoj je na temelju emitiranih jezičnih savjeta i nastao ovaj zbornik. Kada je 1997. godine zbornik izdan, emisija *Govorimo hrvatski* emitirala se pet godina, a od više od osam stotina emitiranih savjeta sastavljen je zbornik od 331 savjeta devetnaestero autora. Riješena jezična pitanja odnose se prvenstveno na dvojbe iz svakodnevne jezične prakse „i dotiču se jezika radija, tiska, televizije, ali i administrativnog jezika, i, barem uzgređice, gotovo svih ljudskih djelatnosti, od raznih struka do nesnalaženja na natpisima prodavaonica“ (Dulčić, 1997:5). Tri su važne osobine ovoga zbornika; namijenjen je širokom krugu uporabnika pa je tome prilagođena i podjela građe na deset odjeljaka, „svaki tekst devetnaestero autora nosi u sebi značaj i mentalitet svojega tvorca“ (Dulčić, 1997:5) pa je zbornik tako raznolik i po sadržaju i po stilu, a treća je osobitost ovoga zbornika njegova dokumentarnost. Naime, ovaj je zbornik „svojevrsno svjedočanstvo o jednome vremenu i vjerujemo da će kao takav moći poslužiti raznim stručnjacima kao rječita građa prvenstveno o tome što se u hrvatskome jeziku i s hrvatskim jezikom zbivalo posljednjih godina“ (Dulčić, 1997:5). Devetnaestero autora čiji su jezični savjeti okupljeni u ovom zborniku su prof.dr. Vladimir Anić, dr. Eugenija Barić, dipl. opći lingvist Goranka Blagus, prof. dr. Bonaventura Duda, prof. Ana Diklić, prof. Mihovil Dulčić, dipl. opći lingvist Alemko Gluhak, mr. Nebojša Koharović, prof.dr. Mile Mamić, dr. Milica Mihaljević, mr. Nives Opačić, prof. Jelka Pavišić, prof. Jasenka Ružić, prof.dr. Marko Samardžija, mr. Ljiljana Šarić, mr. Vanja Švačko, prof.dr. Vladimir Vratović, mr. Sanja Vulić i mr. Marija Znika. Jezični su savjeti u ovom zborniku podijeljeni na deset odjeljaka;

razlikovna pitanja, općejezična pitanja, nazivoslovna pitanja, kršćansko nazivlje, gramatička pitanja, tvorbeno pitanja, pravopisna pitanja, zalihosnice i priglupnice, pitanja latiniteta te engleske napasnice. Kako i sam urednik, profesor Mihovil Dulčić, u predgovoru zbornika kaže „mogla se je napraviti i jezikoslovno stroža podjela (primjerice na morfološka, glasovna, frazeološka pitanja itd.) no za ovu knjigu zamišljenu kao nastolni priručnik za široki krug uporabnika, ovakva je podjela posve prikladna“ (Dulčić, 1997:5). U građi prevladavaju savjeti koji se odnose na leksik (razlikovna pitanja – njih 33, općejezična pitanja – njih 43, nazivoslovna pitanja – 116 pitanja, kršćansko nazivlje – trinaest pitanja, engleske napasnice – jedanaest pitanja) dok se u nešto manjem broju javljaju savjeti koji se odnose na sintaktička, morfološka, pravopisna, frazeološka i naglasna pitanja, kao što je, uostalom, slučaj i u drugim jezičnim savjetnicima.

„Postoje dvije osnovne vrste jezičnih savjetnika: savjetnici rječnici koji obrađuju veliki broj problema i savjetnici koji daju manji broj iscrpnih savjeta.“ (Frančić, 2005:35) Od savjetnika koji pripadaju prvoj vrsti, u ovom je radu korišten *Hrvatski jezični savjetnik* skupine autora iz Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, a čija je urednica Eugenija Barić. Tako prvi dio ovoga savjetnika daje objašnjenja odnosno savjete na glasovnoj, morfološkoj, tvorbenoj, sintaktičkoj, leksičkoj i pravopisnoj razini, dok drugi dio savjetnika donosi rječnik s oko 81.000 savjetničkih natuknica.

Od savjetnika druge vrste, savjetnika koji daju manji broj iscrpnih savjeta, korišteno je pet jezičnih savjetnika. Autor dva od tih pet savjetnika je Stjepko Težak, a korišteni savjetnici su *Hrvatski naš svagda(š)nji* izdan u Zagrebu 1990. godine i *Hrvatski naš osebujni* izdan također u Zagrebu 1995. godine. Kako u predgovoru savjetnika *Hrvatski naš svagda(š)nji* kaže sam autor „ovo nije uobičajeni jezični savjetnik gdje čitatelj za svoju trenutačnu praktičnu potrebu na brzinu traži i nalazi pouzdan gramatičko – pravopisni savjet na kategorički postavljenoj i pojednostavljenoj crti isključivosti: pravilno – nepravilno, valja – ne valja. Jezični savjeti ovdje se daju u široj, ne samo gramatičkoj ili pravopisnoj, nego i u sociolingvističkoj, povjesnojezičnoj, lingvostilističkoj, komunikacijskoj i kulturološkoj rasvjeti, a s težnjom da se čitatelj uvuče u promišljanje o jeziku kako bi svjesno odlučio za preporučeni izbor, ali i sam donosio osmišljenu odluku o svom izboru polazeći od kriterija koji prožimaju ovu knjigu, a neizravno su sadržani i u naslovu.“ (Težak, 1990:5). Isto vrijedi i za savjetnik *Hrvatski naš osebujni* koji donosi 67 savjeta. Oba ova savjetnika u najvećoj mjeri donose leksičke savjete, a u nešto manjoj mjeri i gramatičke i pravopisne savjete.

Sljedeći jezični savjetnik koji se uspoređuje u ovome radu je *Hrvatski jučer i danas* Stjepana Babića, izdan u Zagrebu 1995. godine. Sam autor u uvodu objašnjava raspodjelu i zastupljenost pojedinih jezičnih razina u savjetniku; „Knjiga i raspored u njoj pokazuju jednim dijelom o čem sam i koliko sve pisao. Ako se tvorba riječi pribroji leksikološkoj problematici, čemu ona po svojoj naravi i pripada, onda je ta problematika zaista na prvome mjestu. To je i normalno jer je na sadašnjem razvojnom stupnju hrvatskoga jezika problematika rječničkog blaga najaktualnija.“ (Babić, 1995:11) Autor veliku pozornost posvećuje srbizmima za koje kaže kako su nepotrebne riječi koje treba ukloniti, „ali da pri tome ne stradaju dobre i potrebne hrvatske“. (Babić, 1995:11) Osim srbizmima, autor se u velikoj mjeri bavi i anglizmima te kaže kako „s druge strane poplava anglizama prijeti da zaguši hrvatski književni jezik, a to je opet leksičko područje pa je normalno što je anglizmima posvećeno dosta pozornosti.“ (Babić, 1995:11) Tako u četvrtom poglavlju naslovljenom „Protiv nepotrebnih i neprihvatljivih anglizama“ autor donosi deset savjeta. U odnosu na gramatičke savjete sam autor priznaje kako je „o glasovima, oblicima i sintaktičkim problemima bilo je malo govora. To je zato što je na tim područjima hrvatski književni jezik uglavnom stabiliziran. Norma je jasna i u praksi nema mnogo kolebanja koje bi tražilo normativna preispitivanja. Na praksu koja ne poštuje jasnu i opće-prihvaćenu normu osvrtao sam se samo iznimno.“ (Babić, 1995:11) Savjeta koji se odnose na pravopisnu normu ima vrlo malo, ali autor o toj problematici namjerno nije pisao jer smatra kako „novine nisu ono mjesto gdje bi se ona sada mogla uspješno rješavati.“ (Babić, 1995:12) Tako sedmo poglavlje „Pravopisne i glasovne nedoumice“ donosi ukupno pet savjeta (Županije s jezičnoga i pravopisnoga gledišta, Strah od slobode – ili o sastavljenom i rastavljenom pisanju riječi, Medveščak i Peščenica kao pravopisni problem, Ovlašten, ali ožalošćen, Zakon o izvlaštenju). Tvorbenih savjeta autor donosi tek osam, morfoloških četiri, a sintaktičkih pet.

Sljedeći jezični savjetnik koji donosi manji broj iscrpnih savjeta je *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku* Anđele Frančić, Lane Hudeček i Milice Mihaljević, izdan u Zagrebu 2005. godine. Ova knjiga „ne pretpostavlja nikakvo specijalističko predznanje, u njoj se najkraće ponavljaju i neka nesporna i osnovna pitanja (npr. naglasna pravila, glasovne promjene)“ (Frančić, 2005:7) te je upotrebljiva i u nastavi i svakodnevnom životu.

Jezični savjetnik Ivana Brabeca *Sto jezičnih savjeta* izdan je u Zagrebu 1982. godine, a donosi savjete na gramatičkoj, pravopisnoj i leksičkoj razini. Kao i u ostalim savjetnicima najveći se broj savjeta, njih 33, odnosi na leksik (kritičar i kritizer, kolegica i kolegunica,

doba, dob, uzrast), ali ne znatno manji broj savjeta odnosi se na pisanje i izgovor (dugi i kratki jat, naglasak vlastitih imena, zarezi, logička i gramatička interpunkcija), sintaksu (dosljednost rekcije, lične zamjenice kao subjekt, *se* kao vršilac radnje, *za* uz komparativ, pogrešnu upotrebu priloga prošlog, suvišni veznik *a*, dvostruku negaciju) i fonologiju i morfologiju (kći – kćer – kćerju, instrumental, pridjevi bez neodređenog oblika, o rednim brojevima, radit ću i radiću).

„Osobita su vrsta jezičnih priručnika razlikovni rječnici ili razlikovnici. Oni nastaju kad god oživi zanimanje za jezična pitanja i naglašeno su purističke naravi. Cilj im je upozoriti na velik i nepotreban unos riječi iz kojega drugog jezika u hrvatski jezik te podsjetiti i upozoriti na „ugrožene“ hrvatske riječi.“ (Frančić, 2005:35) Takav razlikovni rječnik korišten u ovome redu je *Razlikovni rječnik srpskog i hrvatskog jezika* Vladimira Brodnjaka izdan u Zagrebu 1992. godine. U pogovoru, dr. Dalibor Brozović kaže kako je Brodnjakov rječnik „znatno opsežniji od svojih predšasnika, no i on je još daleko od potpunosti, to jest, zapravo, od onoga stupnja zaokružene kvantitativne dovršenosti koji je uopće moguće postići u leksikografskom poslu. Osim toga, i ovaj je rječnik individualno djelo, on odražava Brodnjakovo viđenje hrvatsko-srpskih rječničkih razlika i rječničkih specifičnosti, i što je još važnije, odražava Brodnjakov osobni jezični osjećaj. To je bitno zato što u hrvatskome društvu još nema izgrađenog općeg jezičnog osjećaja za vlastiti standard, jezičnoga osjećaja ujednačenoga do sitnijih pojedinosti i posve autonomnoga od svakog pokrajinskog i dijalektnog utjecaja.“ (Brodnjak, 1992:628).

2. Leksička razina

U građi zbornika *Govorimo hrvatski* prevladavaju savjeti koji se odnose na leksik (razlikovna pitanja – njih 33, općejezična pitanja – njih 43, nazivoslovna pitanja – 116 pitanja, kršćansko nazivlje – trinaest pitanja, engleske napasnice – jedanaest pitanja). Zadatak je leksičke norme, tako i ovih leksičkih savjeta, procijeniti kojoj riječi dati prednost pred nekom drugom istoznačnom riječju odnosno koje riječi isključiti iz leksika standardnoga jezika. „Riječima iz aktivnog leksika dat će prednost pred zastarjelicama (ljuba > draga), riječima iz standardnog jezika pred dijalektizmima (hiža > kuća), domaćim riječima pred stranima (kompjuter > računalo), prilagođenicama pred stranima (AIDS > sida). Isključit će iz leksika standardnog jezika barbarizme (šlafcimer) i žargonizme (lova) te turcizme (badava), srbizme (dozvoliti), germanizme (šarafciger), talijanizme (katriga), anglizme (frend) itd. kad za njih postoji dobra domaća zamjena.“ (Frančić, 2005:190)

2.1. Razlikovna pitanja

Razlikovnih je pitanja ukupno 33 i čine tek nešto manje od deset posto ukupnog broja jezičnih savjeta objavljenih u ovom zborniku. Autori jezičnih savjeta u ovom odjeljku zbornika su mr. Nebojša Koharović, mr. Sanja Vulić, mr. Marija Znika, mr. Nives Opačić, prof. Mihovil Dulčić, prof.dr. Mile Mamić koji je i autor najvećeg broja savjeta u ovom odjeljku, prof. Jelka Pavišić, mr. Ljiljana Šarić, dr. Eugenija Barić te prof. Ana Diklić.

2.1.1. Upražnjavati

Jezični je savjet napisan 30. travnja 1996. godine, a autorica ovoga savjeta je prof. Ana Diklić¹ koja postavlja pitanje „Kakva je to riječ *upražnjavati* i koja su joj značenja?“ (Dulčić, 1997:38). Riječ *upražnjavati* je rusizam koji je u hrvatski jezik preuzet iz srpskoga pa tu suvišnu tuđicu u hrvatskome jeziku treba zamijeniti prikladnom odnosno odgovarajućom domaćom riječi ili izrazom. Devedesetih godina dvadesetoga stoljeća, riječ *upražnjavati* bila je vrlo česta i prisutna u svakodnevnoj jezičnoj praksi. Suvremeno joj je značenje bilo „*baviti se, prakticirati, koristiti se, rabiti, voditi, provoditi, obavljati, izvršavati, vježbati (se)*“ (Dulčić, 1997:38) pa su se tako mogli čuti izrazi poput „*Upražnjavaju se razne športske igre, To je on upražnjavao u slobodno vrijeme*“ (Dulčić, 1997:38). Još 1924. godine Tomo Maretić u svom *Hrvatskom ili srpskom jezičnom savjetniku za sve one koji žele dobro govoriti i pisati književnim našim jezikom* kaže kako je glagol „upražnjavati se, sich üben, t.j. vježbati se, iz rus. упражняться; nepotrebno“ (Maretić, 1924:165), a Nikola Andrić u članku *Koje nam beogradske riječi ne trebaju* iz 1927. godine kao zamjenu za rusizam *upražnjavanje* predlaže *izvršavanje*. Vladimir Brodnjak u svom *Razlikovnom rječniku srpskog i hrvatskog jezika* navodi kako je „upražnjavanje – bavljenje nečim, obavljanje nekog posla, vježbanje, zanimanje za nešto“ srpska riječ kojom se od 1918., a osobito u tada novije vrijeme u sredstvima javnoga priopćavanja nastojala istisnuti odgovarajuća hrvatska riječ (Brodnjak, 1992:560). Kada se u određenom kontekstu ovaj rusizam zamjenjivao domaćom riječi bilo je potrebno pronaći odgovarajuću riječ, a to je često zahtijevalo i prestrukturiranje cijele rečenice; „tako umjesto *upražnjavati šport* valja reći *baviti se športom*. Izraz *upražnjavati različite metode* treba se zamijeniti sa *služiti se različitim metodama* ili *primjenjivati različite*

¹ Prof. Ana Diklić rođena je 9. lipnja 1955. godine u Dubrovniku. Studirala je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Zaposlena je kao leksikograf u Leksikografskom zavodu „Miroslav Krleža“ gdje je članicom uredništva Rječnika hrvatskoga jezika, uredništva Istarske enciklopedije, uredništva Hrvatske književne enciklopedije te uredništva Kazališnog leksikona.

metode. Isto tako pitanje: *Kako upražnjavaš slobodno vrijeme?* treba zamijeniti pitanjem *Kako provodiš slobodno vrijeme?* ili *Čime se baviš u slobodno vrijeme?* Također nije dobro reći da tko *upražnjava intenzivan društveni život*, već da *vodi* ili da *ima intenzivan društveni život*“ (Dulčić, 1997:38). Isto se odnosi i na rusizam *uprazniti (se)* čiji se glagolski pridjev trpni često mogao čuti u svezama „upražnjeno radno mjesto, upražnjen položaj, upražnjena vladarska ili biskupska stolica“ (Dulčić, 1997:38). Odgovarajuća domaća zamjena bili bi izrazi *slobodno radno mjesto, prazan* ili *ispražnjen položaj, prazna vladarska ili biskupska stolica*. Iako rusizam, riječ *upražnjavati* možemo pronaći u *Velikom rječniku hrvatskoga jezika* Vladimira Anića i to kao „upražnjavati (što) nesvr. < prez. upražnjavam, pril. sad. – ajući, gl. im. –anje > 1. v. uprazniti 2. razg. ekspr. (+ srp.) imati običaj činiti što [~ hobi]; prakticirati“ (Anić, 2003:1677) te u savjetničkom rječniku *Hrvatskog jezičnog savjetnika* urednice Eugenije Barić i to kao „upražnjavati → obavljati, vršiti, baviti se (čim); vježbati“ (Barić, 1999:1517). Iako u *Rječniku hrvatskoga jezika* Jure Šonje ne možemo naći riječ *upražnjavati*, možemo naći riječ „uprazniti *svr prel* → isprazniti“ (Šonje, 2000:1313).

2.1.2. Još nešto o uvjerenju

Jezični je savjet napisan 3. siječnja 1994. godine, a autor ovoga savjeta je prof. Mile Mamić² koji savjet donosi u svega jedanaest redaka zbog toga što se u potpunosti slaže s već postojećim savjetom Stjepka Težaka „da nam riječ *uvjerenje* u značenju 'potvrda o čemu' nije potrebna“ (Dulčić, 1997:46). Spomenuti savjet profesora Težaka nastao je 1995. godine, ali još 1924. godine Tomo Maretić u *Hrvatskom ili srpskom jezičnom savjetniku za sve one koji žele dobro govoriti i pisati književnim našim jezikom* navodi „uvjerenje 1. Überzeugung; germanizam je: on nije toga uvjerenja; isto tako: ja sam uvjerenja, da....; bolje: on nije o tom uvjeren, ja sam uvjeren, da.... v. mišljenje, mnijenje. – 2. Bestätigung, t. j. potvrda (službeni akt, kojim se što potvrđuje), a može se reći i: svjedodžba; riječ je uvjerenje za to vrlo nezgodna, jer ona ima u dobru jeziku posve drugo značenje“ (Maretić, 1924:170). Vladimir

² Prof. dr. Mile Mamić je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu završio studij hrvatskoga jezika i književnosti te latinskoga jezika i rimske književnosti. Bio je zaposlen u Zavodu za (hrvatski) jezik u Zagrebu, kao lektor za hrvatski jezik na sveučilištu u Münsteru i Leipzigu, kao gostujući profesor na sveučilištu u Münsteru i Budimpešti te prvo kao izvanredni, a potom i redoviti profesor za suvremeni hrvatski jezik na Filozofskom fakultetu u Zadru. Stručnjak je za hrvatsko pravno nazivlje, a nekoliko godina bio je i stručni član Odbora za zakonodavstvo Zastupničkoga doma Hrvatskoga sabora, predstojnik Odsjeka za hrvatski jezik i književnost, prodekan za nastavu na Filozofskom fakultetu u Zadru te jedan semestar i vršitelj dužnosti dekana Filozofskoga fakulteta u Zadru.

Brodnjak 1992. godine u svom *Razlikovnom rječniku srpskog i hrvatskog jezika* navodi „uverenje s admin – potvrda, svjedodžba; u hrv uvjerenje = uvjerenost u nešto“ (Brodnjak, 1992.:567). Slično tome, Marko Samardžija u jezičnom savjetniku *Jezični purizam u NDH* piše za *uvjerenje* da je „dobra hrvatska rieč, kad znači Überzeugung, a srbizam je u značenju svjedočba, potvrda (...) prema tome ne smiju se u raznim natječajima tražiti ni liječničko uvjerenje, uvjerenje o pripadničtvu ovoj ili onoj postrojbi, nego svjedočba, a često će biti dovoljna i samo potvrda“ (Samardžija, 1993:86). Stjepko Težak 1995. godine u zbirci jezičnih savjeta, *Hrvatski naš osebujni*, kaže kako su „po uzoru na lekarsko uverenje naše zdravstvene ustanove mjesto liječničkih svjedodžaba počele izdavati liječnička uvjerenja, a različiti uredi mjesto potvrda – uvjerenja“ (Težak, 1995:103). Težak zatim navodi kako *uvjerenje* jest hrvatska riječ, glagolska imenica nastala od *uvjeriti*, koja bi mogla imati konkretno značenje pismenog akta kojim se nekoga u nešto uvjerava, ali da je to ipak rusizam „jer ga u tom značenju stariji hrvatski leksikografi nemaju“ (Težak, 1995:103). Nakon što je ovu tvrdnju potkrijepio brojnim primjerima iz starije hrvatske leksikografije, Težak je zaključio kako „sve to ne bi morali biti odlučni dokazi o nepotrebnosti uvjerenja u značenju pismenoga akta da ono ne ugrožava dvije sasvim uhodane riječi: *potvrdu* i *svjedodžbu*“ (Težak, 1995:104). Ovo potvrđuje i Vladimir Anić u svom *Velikom rječniku hrvatskoga jezika* gdje on pod „uvjerenje sr. 1. <gl. im.>, v. uvjeriti 2. mišljenje koje se temelji na vjerovanju da je što istinito, pravilno, pravedno; izgrađen pogled na što; shvaćanje [~e u ispravnost čega] 3. (stečena) sigurnost u što [biti o ~u, vjerovati, misliti, biti uvjeren; doći do ~a, steći ~e, uvjeriti se, zaključiti iz čega; ostati u ~u, ostati pri svome mišljenju, ne promijeniti mišljenje]; uvjerenost 4. admin., v. potvrda“ (Anić, 2003:1700) upućuje čitatelja da za značenje pismenog akta kojim se nekoga u nešto uvjerava pogleda pod „potvrda ž. 1. a. ono čime se što potvrđuje b. pisani dokument kojim se što potvrđuje, ovjerava [liječnička ~a]; uvjerenje“ (Anić, 2003:1129). Isto čini i Jure Šonje u *Rječniku hrvatskoga jezika* gdje razlikuje „uvjerenje s 1 osobno mnijenje o čem koje se temelji na sigurnosti u istinitost vlastite misli; stajalište, gledište, shvaćanje: to je moje ~ 2 potvrda“ (Šonje, 2000:1329) i „potvrda ž 1 izjava kojom se što potvrđuje: ~istinitosti navoda 2 pismena izjava kojom se što potvrđuje: liječnička ~, ~ o radnoj sposobnosti“ (Šonje, 2000:911).

2.2. Općejezična pitanja

Općejezičnih je pitanja ukupno 43 i čine oko dvanaest posto od ukupnog broja jezičnih savjeta objavljenih u ovom zborniku. Autori jezičnih savjeta u ovom odjeljku zbornika su dr. Eugenija Barić, prof. Ana Diklić, mr. Sanja Vulić, prof. Jasenka Ružić, prof. Jelka Pavišić,

Goranka Blagus, prof.dr. Mile Mamić, prof.dr. Marko Samardžija, mr. Marija Znika koja je i autorica najvećeg broja savjeta u ovom odjeljku, mr. Nives Opačić, mr. Ljiljana Šarić, Alemko Gluhak, prof.dr. Vladimir Vratović, prof. Mihovil Dulčić te mr. Nebojša Koharović.

2.2.1. Ličiti, sličiti

Jezični je savjet napisan 28. siječnja 1997. godine, a autor ovoga savjeta je prof. Mihovil Dulčić³ koji ovdje razjašnjava „pomutnju u kojoj se više ne zna što je pravilno, a što nije“ (Dulčić, 1997:92). Naime, glagoli *ličiti* i *sličiti* često se zamjenjuju i koriste se u istom značenju pa se tako nerijetko čuje „kako on sličiti na koga, sličiti komu, ličiti na koga, nalikuje komu, naličiti na koga“ (Dulčić, 1997:92). Dulčić objašnjava kako je glagol *ličiti* stara riječ koja je nekada imala više značenja; značila je 1. prodavati što na dražbi, 2. biti sličan komu, 3. mazati bojom što, bojati. Tijekom vremena prvo se značenje u potpunosti izgubilo, drugo je značenje preuzeo srpski jezik dok je do hrvatskoga jezika došlo tek ovo treće značenje. Dakle ličiti u srpskom jeziku znači *biti sličan komu*, a u hrvatskom jeziku znači *mazati bojom što, bojati* „čemu u razgovornom jeziku odgovara germanizam šminkati, ili *ličiti sobu, kuću*, što bi se u razgovornom jeziku reklo *farbati, maljati, paturati*“ (Dulčić, 1997:92). Ovu podjelu značenja potvrđuje i Brodnjakov *Razlikovni rječnik srpskog i hrvatskog jezika* u kojem je navedeno da je „ličiti, ličim nesvrš – nalikovati, biti sličan; u hrv ličiti nešto bojom“ (Brodnjak, 1992:257) riječ koja u srpskom ima jedno značenje, a u hrvatskom drugo. U Anićevoj *Velikom rječniku hrvatskoga jezika* također se razlikuje „ličiti (što) nesvr. <prez. ličim, pril. sad. ličeći, gl. im. ličenje> presvlačiti bojom; bojati“ (Anić, 2003:683) i „sličiti (kome, na što) nesvr. <prez. – im, pril. sad. –čeć, gl. im. čenje> biti sličan, nalikovati“ (Anić, 2003:1426), kao i u Šonjinom *Rječniku hrvatskoga jezika* gdje piše „ličiti nesvr prel [ličim, pril sad ličeći, pr rad ličio, pr tr ličen] premazivati bojom unutrašnje zodove zgrada; bojiti: ~ stan – ličenje gl im“ (Šonje, 2000:541) i „sličiti nesvr neprel [sličim, pril sad sličići, pr rad sličio] biti sličan, biti nalik na koga ili na što; nalikovati: ~ komu, ~ čemu – sličenje gl im“ (Šonje, 200:1142). U savjetničkom rječniku *Hrvatskog jezičnog savjetnika* urednice Eugenije Barić navedeno je, pak, „ličiti nesvr. > nalikovati (na koga ili na što, + A), biti sličan (komu ili čemu, + D), ličiti nesvr. ličim, imp. liči, prid. r. ličio, prid. t. ličen; ~ bojom“ (Barić, 1999:780). Ovdje, dakle, glagol *ličiti* ima i značenje *biti sličan komu* i *mazati bojom što, bojati*, a jedina je razlika u naglasku. Dulčić zaključuje kako „u značenju 'biti sličan komu' mi

³ Prof. Mihovil Dulčić idejni je začetnik obrazovne radijske emisije *Govorimo hrvatski* i urednik zbornika jezičnih savjeta *Govorimo hrvatski*. Bio je pročelnik Službe za jezik Republike Hrvatske.

imamo dvije mogućnosti', dvije istoznačnice: *sličiti komu*, npr. sliči ocu kao jaje jajetu, on mu sliči kao da su braća, dakle glagol traži dativ, komu ili čemu – ocu; te *naličiti* ili *nalikovati na koga*, npr. naliči ili nalikuje na majku, to mi naliči ili nalikuje na prijeveru, dakle glagol traži akuzativ, na koga ili što – na majku, na prijeveru“ (Dulčić, 1997:92).

2.3. Nazivoslovna pitanja

Nazivoslovnih je pitanja ukupno 116 i čine oko 35 posto od ukupnog broja jezičnih savjeta objavljenih u ovom zborniku. Autori jezičnih savjeta u ovom odjeljku zbornika su dr. Milica Mihaljević, mr. Sanja Vulić, mr. Marija Znika, prof. Mihovil Dulčić, mr. Nebojša Koharović, Alemko Gluhak, prof. Jelka Pavišić, dr. Eugenija Barić, mr. Vanja Švačko, prof.dr. Mile Mamić koji je i autor najvećeg broja savjeta u ovom odjeljku, mr. Ljiljana Šarić, prof.dr. Vladimir Anić, prof.dr. Marko Samardžija te mr. Nives Opačić.

2.3.1. Terminologija

Jezični je savjet napisan 12. listopada 1994. godine, a autorica ovoga savjeta je dr. Milica Mihaljević⁴ koja savjet započinje napomenom kako ovdje „*naziv* rabimo kao hrvatsku istovrijednicu internacionalizma *termin*“ (Dulčić, 1997:117). Pri predlaganju hrvatske riječi kao zamjene za internacionalizam *terminologija* važno je razlikovati o kojem se značenju internacionalizma *terminologija* radi. Naime, „naziv *terminologija* višeznačan je jer označuje: 1. skup naziva koji prikazuje pojmovni sustav kojega posebnoga područja, 2. znanost o nazivima, 3. publikaciju, dakle rječnik ili leksikon, u kojoj su nazivi navedeni“ (Dulčić, 1997:117). Dr. Milica Mihaljević kao zamjenu za prvo značenje predlaže *nazivlje*, za drugo značenje⁵ predlaže *nazivoslovlje* dok kao zamjenu za treće značenje predlaže *rječnik* ili *leksikon* „ovisno o tome je li priručnik usmjeren na nazive, tada govorimo o rječniku, ili na pojmove, tada govorimo o leksikonu, npr. matematički rječnik, lingvistički leksikon“ (Dulčić, 1997:117). Kako se od imenice *nazivoslovlje* teško tvori odnosni pridjev, *terminološki* se

⁴ Dr. Milica Mihaljević znanstveni je rad započela u Zavodu za lingvistička istraživanja HAZU, a od 1987. godine radi u Zavodu za hrvatski jezik (danas Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje). Osnovni su joj znanstveni interesi terminologija (posebno računalno nazivlje), leksikologija, leksikografija te jezični dodiri (hrvatski i engleski). Jedan je od autora i izvršnih urednika *Hrvatskoga jezičnog savjetnika*, a u zvanje znanstvenog savjetnika izabrana je 2002. godine.

⁵ Dr. Milica Mihaljević za to značenje odbacuje naziv *terminološka znanost* jer je on s etimološkoga stajališta tautologičan jer –logija u složenicama označava znanost. (Dulčić, 1997:117)

odnosi na *terminologiju* u prvom i drugom značenju i to u značenju „koji se odnosi na nazivlje, nazivoslovlje kao i na terminologa ili nazivoslovca“ (Dulčić, 1997:117). Tomo Maretić u *Hrvatskom ili srpskom jezičnom savjetniku za sve one koji žele dobro govoriti i pisati književnim našim jezikom*, pak, kaže za „nazivlje, Terminologie, rđava riječ, jer nema imenice, koja bi imala nastavak –je pa bi značila što apstraktno i kolektivno; što ima imenica s rečenim nastavkom, one ako su apstraktne, nijesu kolektivne, na pr. obilježje, obličje, pozdravlje, umlje, a ako su kolektivne, nijesu apstraktne, na pr. borje, granje, grožđe, kamenje, zrnje i t. d. Zato je bolje: nazivi (plur.) ili još bolje: terminologija“ (Maretić, 1924:624) dok Vladimir Brodnjak u svom *Razlikovnom rječniku srpskog i hrvatskog jezika* kaže kako je *terminologija* srpska odnosno hrvatska riječ ili tuđica uz koju u hrvatskom postoji i druga, stilski neobilježena riječ, u ovom slučaju *nazivlje* – „terminologija ž lat grč > nazivlje; skup naziva u jednoj znanstvenoj grani; naučna terminologija – znanstveno nazivlje“ (Brodnjak, 1992:535). Stjepan Babić u jezičnom savjetniku *Hrvatski jučer i danas za nazivoslovlje* kaže kako je donedavno *terminologija* bila jedina riječ kojom se imenovala „znanost koja se bavi nazivima i nazivljem“ (Babić, 1995:227), ali da se odnedavno počeo upotrebljavati i naš naziv *nazivoslovlje*. Stjepko Težak, u jezičnom savjetniku *Hrvatski naš osebujni*, također piše o problemu u kojem je *znanstveno nazivlje* nadjačano *naučnom terminologijom*. Iako za internacionalizam *terminologija* u hrvatskom jeziku postoji odgovarajuća i prikladna zamjena, *nazivoslovlje*, u Anićevom *Velikom rječniku hrvatskoga jezika* može se pronaći i „terminologija ž 1. ukupnost naziva potrebnih jednom znanstvenom području, nekoj struci ili djelatnosti; nazivlje 2. lingv. znanstvena grana koja proučava nastajanje pojmova, odnose i veze među pojmovima, njihov opis i definicije, znanost o terminima; nazivoslovlje“ (Anić, 2003:1586), ali i „nazivlje sr ukupnost ili popis stručnih naziva; terminologija“ (Anić, 2003:837). Slična je situacija i u Šonjinom *Rječniku hrvatskoga jezika* gdje piše „terminologija (lat-grč) ž 1. skup termina koji se rabi u nekoj struci ili djelatnosti; nazivlje, nomenklatura: kemijska ~, kazališna ~, športska ~ 2. leksikološka disciplina koja proučava termine, nazivlje; nazivoslovlje“ (Šonje, 2000:1251) i „nazivoslovlje s ling leksikološka disciplina koja proučava nazivlje; terminologija~“ (Šonje, 2000:664).

2.3.2. Porijeklo, podrijetlo

Jezični je savjet napisan 9. siječnja 1997. godine, a autor ovoga savjeta je prof. Mihovil Dulčić koji razjašnjava pitanje kojemu se od ova dva lika, *porijeklo* i *podrijetlo*, treba prikloniti. Naime, i rječnici i čestoća uporabe podjednako potvrđuju oba ova oblika. Tako Anićev *Veliki rječnik hrvatskoga jezika* prednost daje obliku „porijeklo (podrijetlo) sr 1.

početak ili početna točka; izvor, ishodište [riječ latinskoga ~a; masnoće biljnoga ~a] 2. preci neke osobe (ob. u etničkom ili geografskom smislu) [seljačkoga ~a]“ (Anić, 2003:1107), u odnosu na „podrijetlo sr, v. porijeklo“ (Anić, 2003:1067), dok Šonjin *Rječnik hrvatskoga jezika* prednost daje obliku „podrijetlo s 1 poznati početak, postanak čega, osnova, temelj iz kojega što potječe: ~ naroda, ~ robe, hrana biljnoga ~a 2 rod: seljačko ~, plemićko ~, građansko ~, hrvatsko ~“ (Šonje, 2000:856) u odnosu na „porijeklo s → podrijetlo“ (Šonje, 2000:891). Maretićev *Hrvatski ili srpski jezični savjetnik za sve one koji žele dobro govoriti i pisati književnim našim jezikom* prednost daje obliku „podrijetlo, - Abstammung, Ursprung, može imati i to značenje (osim značenja: prezime); evo jedna potvrda iz Daničićeva prijevoda Majkovićeve historije 326: ali su se opet građani dalmatinski sjećali rimskoga svojega podrijetla, a jedan primjer iz Daničića ima i Iv.“ (Maretić, 1924:91) u odnosu na oblik „poreklo, može se uzimati u značenju, koje je rečeno pod podrijetlo“ (Maretić, 1924:96). Savjetnički rječnik *Hrvatskog jezičnog savjetnika* urednice Eugenije Barić prednost daje obliku „podrijetlo –a“ (Barić, 1999:1073) u odnosu na oblik „porijeklo –a > podrijetlo“ (Barić, 1999:1102). Brodnjakov, pak, *Razlikovni rječnik srpskog i hrvatskog jezika* srpskom obliku *poreklo* suprotstavlja hrvatski oblik *podrijetlo* – „poreklo s – podrijetlo“ (Brodnjak, 1992:398). „Zašto je tako?“ pita se Dulčić, a zatim objašnjava kako obje riječi imaju isti korijen – *rek*, i to onaj koji nalazimo i u glagolu *rek-ti* od kojega je nastalo *reći*. Tako je imenica *porijeklo* nastala od *po-rek-lo* i „njome se određuje ono kako se kome obratimo kada mu kažemo, *rečemo* ime i prezime, kada time označimo njegovu pripadnost svojemu rodu, lozi, koljenu, nekoć i plemenu“ (Dulčić, 1997:123). Prijevojem je od *poreklo* u hrvatskom jeziku nastalo *porijeklo*; i staro *poreklo* i *porijeklo* su slavenski oblici, dakle i hrvatski. *Podrijetlo* je nastalo na vrlo sličan način; „stvorili su ga naši stari Dubrovčani po istome načinu kako je nastao i lik *poreklo*“ (Dulčić, 1997:123), *pod-rijet-lo* ima dubrovačku osnovu – *rijet* jer Dubrovčani i danas kažu: hoću ti *rijet* (reći). Oba su, dakle, oblika hrvatska, ali dok je *porijeklo* slavensko, *podrijetlo* je samo hrvatsko pa Dulčić savjetuje da „sada kada možemo slobodno birati, vagati što nam bolje odgovara, kada možemo iz obilja hrvatskoga leksičkog fonda odabrati za normu ono što je samo naše i tako stvarati razlike od istočnih nam susjeda – izaberimo svoje. Dakle, *podrijetlo*.“ (Dulčić, 1997:123). Na isti način etimologiju *podrijetla* i *porijekla* objašnjava i Stjepko Težak u jezičnom savjetniku *Hrvatski naš osebjuni* i zaključuje kako zbog „činjenice da su nam u razdoblju rashrvaćivanja jezika progonili *podrijetlo* i narivali *porijeklo* (...) glasujem dakle za *podrijetlo*“ (Težak, 1995:167).

2.4.Engleske napasnice

Savjeta koji se odnose na engleske napasnice ukupno je jedanaest i čine oko tri posto od ukupnog broja jezičnih savjeta objavljenih u ovom zborniku. Autori jezičnih savjeta u ovom odjeljku zbornika su prof. Jelka Pavišić, mr. Nives Opačić, dr. Milica Mihaljević koja je i autorica najvećeg broja savjeta u ovom odjeljku zbornika, mr. Nebojša Koharović te Alemko Gluhak.

2.4.1. Printer – štampač, pisac

Jezični je savjet napisan 25. srpnja 1994. godine, a autorica je ovoga savjeta dr. Milica Mihaljević koja kaže „riječ *printer* engleskoga je podrijetla, tvorena je od glagola *print* koji znači tiskati i nastavka *-er* kojem u hrvatskom odgovara nastavak *-ač*“ (Dulčić, 1997:484). Koja je dakle hrvatska zamjena za anglizam *printer*? Zabilježeni su prijedlozi *printer*, *štampač*, *šampalo*, *ispisivalo*, *pisac*, *pisalo*, *pisaljka*, *iskač*, *tiskalo*, *tiskaljka*, a od svih ovih u većini terminoloških rječnika zabilježen je naziv *pisac*, a tek ponegdje *printer* i *štampač*. *Printer* je, dakle, anglizam, *štampač* je tvoren dodavanjem u hrvatskom pravilnog nastavka *-ač* na stranu osnovu *šamp*. Hrvatska zamjena osnovi *šamp* bila bi *tisk* od *šampati* – *tiskati*, dakle *printer* bi trebao biti *tiskač*. „Međutim, pri odabiru najboljeg naziva valja uzimati u obzir i proširenost i prihvatljivost“ (Dulčić, 1997:484). Tako u savjetničkom rječniku *Hrvatskog jezičnog savjetnika* urednice Eugenije Barić nalazimo „*printer* –a, I –om –ispisivač, pisac (usp.)“ (Barić, 1999:1177) i „*pisac*, pisaca, I pisacem, mn. N pisaci rač.“ (Barić, 1999:1054) i „*štampač* → *pisac*, usp.“ (Barić, 1999:1429) dok u Anićevoj *Velikom rječniku hrvatskoga jezika* nalazimo *printer*, *štampač* i *pisac* kao ravnopravne pojmove, a u Šonjinom *Rječniku hrvatskoga jezika* nema ni *printera* ni *šampača* već samo *pisac*.

3. Gramatička razina

Gramatička pitanja podrazumijevaju fonološka, morfološka, tvorbena i sintaktička pitanja. U građi savjetnika gramatička su pitanja obrađena u poglavljima Gramatička pitanja, Tvorbena pitanja, Zalihosnice i priglupnice te u poglavlju Pitanja latiniteta.

3.1.Gramatička pitanja

Gramatičkih je pitanja ukupno 55 i čine oko šesnaest posto od ukupnog broja jezičnih savjeta objavljenih u ovom zborniku. Autori jezičnih savjeta u ovom odjeljku zbornika su mr. Nives Opačić, prof.dr. Mile Mamić koji je i autor najvećeg broja savjeta u ovom odjeljku,

Goranka Blagus, prof. Ana Diklić, mr. Marija Znika, mr. Vanja Švačko, mr. Nebojša Koharović, prof.dr. Marko Samardžija, prof. Jasenka Ružić, prof.dr. Vladimir Vratović, dr. Eugenija Barić, mr. Ljiljana Šarić te prof. Jelka Pavišić.

3.1.1. Neću da se smirim

Jezični je savjet napisan 8. studenog 1994. godine, a autor ovoga savjeta je prof.dr. Mile Mamić koji u savjetu objašnjava zašto je u Cesarićev stih „Ja neću, neću da se smirim“ iz poznate pjesme *Trubač sa Seine* pravilna u hrvatskom jeziku iako bi većina izvornih govornika hrvatskoga smatrala kako „bi to bilo srpski“ (Dulčić, 1997:336). Glagol *htjeti* izražava volju, ali je glagol nepotpuna značenja pa tako npr. kada se kaže „ja to hoću znači da ja to svojom voljom prihvaćam. Ali nije jasno što je to što ja hoću“ (Dulčić, 1997:336). U tom slučaju glagolu je potrebna dopuna koja može biti u obliku infinitiva, *hoću znati, hoću govoriti, hoću spavati*, ili pak dopuna u obliku veznika *da* s prezentom, *hoću da znam, hoću da govorim, hoću da spavam*, što se u hrvatskom „možda i zbog pretjeranog bijega od 'dakanja“ (Dulčić, 1997:336) izbjegava. Uz to što izražava volju, glagol *htjeti* je ujedno i pomoćni glagol kojim tvorimo futur I; *ja ću doći* ili *doći ću*, ili u zanijekanom obliku *ja neću doći*. Tako u *Hrvatskom jezičnom savjetniku* urednice Eugenije Barić stoji kako se „glagolom *htjeti* izriče volja, namjera ili pristajanje subjekta glavne rečenice da obavlja radnju predikata zavisne. Sintaktička mu je narav dvostruka – može se pojaviti kao pomoćni glagol (za tvorbu futura), a tada dolazi samo u enklitičnome, nenaglašenom obliku“ (Barić, 199:249). „Zbog dvostruke uloge glagola *htjeti* ponekad može biti nejasno radi li se o izražavanju vremena, o futuru, budućnosti ili o činu volje, htijenja, protivljenja, opiranja“ (Dulčić, 1997:336). Dok se u srpskom jeziku i futur I. često tvori veznikom *da* i prezentom pa rečenica *Ja neću da dođem* može značiti i volju i vrijeme, u hrvatskom jeziku ova rečenica izražava volju odnosno opiranje, dok za izražavanje vremena koristimo pomoćni glagol *htjeti* i infinitiv – *ja neću doći*. Isto potvrđuje i Ivan Brabec u jezičnom savjetniku *Sto jezičnih savjeta* gdje piše „dakanjem se gubi razlikovanje između kazivanja budućnosti i kazivanja volje. U potvrdnim rečenicama postizemo to razlikovanje naglašenim, odnosno nenaglašenim prezentom pomoćnog glagola *htjeti*, npr. *Sutra hoću ići na izlet* (imam volju za to) i *Sutra ću ići na izlet* (možda protiv svoje volje). Kad se uz prezent glagola *htjeti* nađe negacija, postoji samo jedan oblik: *neću, nećeš...* tada funkciju kazivanja volje i budućnosti preuzimaju veznik *da*: *Neću da idem* (nemam volje) i infinitiv: *Neću ići* (iako možda imam volju).“ (Brabec, 1982:120).

3.2. Tvorbena pitanja

Tvorbenih je pitanja ukupno devet i čine oko tri posto od ukupnog broja jezičnih savjeta objavljenih u ovom zborniku. Autori jezičnih savjeta u ovom odjeljku zbornika su dr. Eugenija Barić, dr. Milica Mihaljević, prof.dr. Mile Mamić koji je i autor najvećeg broja savjeta u ovom odjeljku, mr. Ljiljana Šarić, mr. Nives Opačić te mr. Nebojša Koharović.

3.2.1. Uskrsni, uskršnji

Jezični je savjet napisan 4. travnja 1994. godine, a autor ovoga savjeta je mr. Nebojša Koharović⁶ koji postavlja pitanje „Kako izvesti odnosni pridjev od imena najvažnijega kršćanskog blagdana – Uskrsa?“ (Dulčić, 1997:411). Koharović kaže kako je „za naš par *uskrsni/uskršnji* najcjelovitiji prikaz ponudio Stjepko Težak u svojem jezičnom savjetniku „Hrvatski naš svagda(š)nji“ te njegove upute možemo samo ponoviti“ (Dulčić, 1997:411). Oba su oblika, uskrsni i uskršnji, u skladu s tvorbenom normom hrvatskog jezika, no kako je pridjevska tvorba sufiksom *-ni* češća od one sufiksom *-nji* tako je i oblik *uskrsni* češći od oblika *uskršnji* iz čega pak slijedi da oblik *uskršnji* kao rjeđa inačica nosi određenu stilsku obilježnost. Ovo potvrđuje i Stjepan Babić, ne samo u svojoj *Tvorbi riječi u hrvatskom književnom jeziku* gdje kaže kako se „može zaključiti da se pridjevi sufiksom *-nji* od imenica tvore samo iznimno“ (Babić, 1991) već i u svojem jezičnom savjetniku *Hrvatski jučer i danas* gdje kaže „dobro je i pravilno i uskrsni i uskršnji, samo normativnu prednost ima uskrsni jer je stariji, sustavniji i običniji, stilski je neutralan, a uskršnji je rjeđi i stilski obilježen kao blago starinski“ (Babić, 1995:149). Dakle, obliku *uskrsni* treba „dati prednost u stilski neutralnoj uporabi (*Uskrsni* ponedjeljak, *uskrsna* misa) a da stilsku nakanu bolje obilježuje oblik *-nji* (čudo *uskršnjeg* buđenja)“ (Dulčić, 1997:411). Isto se potvrđuje u Anićevom *Velikom rječniku hrvatskoga jezika* gdje piše „uskrsni prid. koji se odnosi na Uskrs; uskršnji“ (Anić, 2003:1685) i „uskršnji prid., v. uskrsni“ (Anić, 2003:1685) te u Šonjinom *Rječniku*

⁶ Mr. Nebojša Koharović je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirao studijsku grupu južnoslavenskih jezika i književnosti i paralelno studirao i dvopredmetne studijske grupe engleskoga i ruskoga jezika. Radio je kao mlađi asistent na Katedri za suvremeni hrvatski standardni jezik (kasnije preimenovanoj u Katedru za hrvatski standardni jezik) na Odsjeku za hrvatski jezik i književnost Filozofskoga fakulteta u Zagrebu. Radio je kao predavač na inozemnim sveučilištima: Sorbonne IV. Paris, Columbia University NY, Jagellonski Univ. Krakov. Aktivan je u Matici hrvatskoj te je bio pomoćnikom glavnoga urednika Vijenca, Matičinog dvotjednika. Godine 2008. imenovan je za izvanrednog i opunomoćenog veleposlanika Republike Hrvatske u Ruskoj Federaciji.

hrvatskoga jezika – „uskrсни (ž –a, s –o) prid [G –oga, –og] koji se odnosi na Uskrs: ~ doručak, ~a misa“ (Šonje, 2000:1319) i „uskršnji (ž –a, s –e) prid [G –ega, –eg] koji se radi za Uskrs: ~a pogača, ~ savijača“ (Šonje, 2000:1319). *Hrvatski jezični savjetnik* urednice Eugenije Barić pak kao jednake navodi i oblik „uskrсни –a = uskršnji“ (Barić, 1999:1522) i oblik „uskršnji –a = uskrсни“ (Barić, 1999:1522).

3.3. Zalihosnice i priglupnice

Savjeta koji se odnose na zalihosnice i priglupnice ukupno je 24 i čine oko osam posto od ukupnog broja jezičnih savjeta objavljenih u ovom zborniku. Autori jezičnih savjeta u ovom odjeljku zbornika su prof.dr. Marko Samardžija, mr. Marija Znika koja je i autorica najvećeg broja savjeta u ovom odjeljku, prof. Jelka Pavišić, Alemko Gluhak, prof.dr. Mile Mamić, mr. Nives Opačić, mr. Ljiljana Šarić, prof. Mihovil Dulčić te prof.dr. Vladimir Vratović.

3.3.1. Kakav je to pridjev latino-američki?

Jezični je savjet napisan 19. studenog 1993. godine, a autor ovoga savjeta je prof.dr. Vladimir Vratović⁷ koji kaže kako ovdje misli „na njegov prvi dio“ (Dulčić, 1997:457) odnosno na pridjev *latino*. Naime, od latinskoga pridjeva *Latinus* u hrvatskom odavna postoji prijevod *latinski*, a ako su i jezik i kultura i civilizacija kao i vrsta pisma – *latinski* onda su i plesovi podrijetlom iz Latinske Amerike – *latinsko-američki*. Vratović kaže kako je latinski jedini ispravan oblik toga pridjeva u hrvatskom jeziku te kako „se ni Hrvatski latinoamerički kulturni institut u Buenos Airesu ne smije tako zvati nego: Hrvatski latinskoamerički...“ (Dulčić, 1997:457). Oblik *latinskoamerički* potvrđen je i u savjetničkom rječniku *Hrvatskog jezičnog savjetnika* urednice Eugenije Barić gdje piše „ latinskoamerički –a“ (Barić, 1999:775) dok Šonjin i Aničev rječnik donose samo oblike *latinski*.

⁷Prof.dr. Vladimir Vratović 1951. kao asistent vodi latinski proseminar na Filozofskom fakultetu u Zagrebu gdje 1962. i doktorira. Godine 1964. Vratović postaje docentom, a 1971. i izvanrednim profesorom. Postaje redovitim profesorom, a 1977. i predstojnikom latinske katedre. Kada je 1982. osnovana Katedra za hrvatski latinizam, Vratović postaje predstojnikom do 1997. godine kada je umirovljen.

3.4. Pitanja latiniteta

Pitanja je latiniteta ukupno četrnaest i čine oko četiri posto od ukupnog broja jezičnih savjeta objavljenih u ovom zborniku. Autor svih jezičnih savjeta u ovom odjeljku zbornika je prof.dr. Vladimir Vratović.

3.4.1. Mogu li optimalan i njemu slični pridjevi latinskog podrijetla imati komparaciju

Jezični je savjet napisan 1. ožujka 1993. godine, a autor ovoga savjeta je prof.dr. Vladimir Vratović koji odmah na početku jasno kaže „odmah ću odgovoriti – ni *optimalan*, ni *maksimalan*, ni *minimalan*, ni *minoran*, ni deseci pridjeva slična značenja, pridjeva nastalih iz latinskoga, *ne mogu imati komparaciju*“ (Dulčić, 1997:474). U istu skupinu pridjeva latinskog podrijetla koji ne mogu imati komparaciju pripadaju i *esencijalan*, *kapitalan*, *monumentalan* i *grandiozan*. Naime, svi su ti pridjevi u doslovnu ili donekle izmijenjenu obliku preuzeti iz latinskoga jezika i nastali su od latinskih superlativa; *optimus* sa značenjem 'najbolji', *maximus* sa značenjem 'najveći', *minus* sa značenjem 'najmanji', *minoran* od komparativa *minor* 'manji' itd. Dakle, ne postoji plaća manja od minimalne – najminimalnija, niti ona veća od maksimalne – najmaksimalnija, kao ni najoptimalnije rješenje, najgrandiozniji spomenik niti najmonumentalniji trenutak.

4. Zaključak

Standardni se jezik uči i „nikomu nije materinski“ (Frančić, 2005:28). U slučaju da imamo dvojbe oko izricanja ili pisanja nečega na hrvatskom standardnom jeziku potrebno je posegnuti za normativnim priručnicima kako bismo pronašli odgovor. Osnovni su normativni priručnici pravopis, rječnik, gramatika i jezični savjetnik. Pronalaženje odgovora na jezične dvojbe u teoriji je lako rješivo, no u praksi je situacija sasvim drugačija. Ukoliko govornik hrvatskoga jezika poželi potražiti nešto u rječniku prvo će morati odlučiti između nekoliko rječnika hrvatskoga jezika koji mu stoje na izboru (Anićev *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*, Šonjin *Rječnik hrvatskoga jezika*), ako se pak mora poslužiti gramatikom ponovno mora birati između nekoliko njih (Raguževa *Praktična hrvatska gramatika*, Silić – Pranjkovićeva *Gramatika hrvatskoga jezika*, *Hrvatska gramatika* urednice Eugenije Barić ili pak Težak – Babićeva *Gramatika hrvatskoga jezika*), a ista je situacija i s pravopisima (Babić – Finka – Mogošev *Hrvatski pravopis*, Anić – Silićev *Pravopis hrvatskoga jezika* ili Babić – Ham – Mogošev *Hrvatski školski pravopis*). Ni izbor rječnika, gramatike ili pravopisa ne bi bio

problem da ne postoji neujednačenost između ovih normativnih priručnika odnosno da oni ne nude različita i često zbunjujuća rješenja za iste probleme, počevši od podjele na razine jezika (savjetnik *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku* naglasnu normu dijeli od fonološke, dok Silić – Pranjkovićeve gramatika to ne čini, dapače ona cijelu fonološku normu podređuje morfološkoj). Kada je stanje jezične kulture loše, odnosno, kada se govornik hrvatskoga jezika s niskim, prosječnim ili čak i visokim obrazovanjem, nađe u kakvoj jezičnoj nedoumici, a da jedinstveno rješenje ne može pronaći u rječniku, gramatici ili pravopisu, potreban nam je jezični savjetnik. Govornicima hrvatskoga jezika na raspolaganju je preko trideset jezičnih savjetnika koji odgovaraju na najrazličitija jezična pitanja. Neki od njih nude sažete i jasne odgovore, dok drugi pak donose opsežna objašnjenja koja dopuštaju čitatelju da sam svjesno odabere moguće rješenje od rješenja koja su ponuđena rječnikom, gramatikom ili pravopisom. Jezične razine u hrvatskim jezičnim savjetnicima subjektivne su i određene su najčešće kriterijem koji donosi sam autor, a koji nije uvijek u skladu s gramatikama hrvatskog jezika. Jezični savjeti ponuđeni u zborniku *Govorimo hrvatski* usklađeni su s jezičnim savjetima ponuđenim u drugim proučavanim jezičnim savjetnicima hrvatskoga jezika. Kako u hrvatskim pravopisima, gramatikama i rječnicima nalazimo različita rješenja za iste jezične probleme, jezični savjeti ne mogu biti u potpunosti usklađeni s normom jer ne postoji jedinstvena, općeprihvaćena hrvatska jezična norma.

5. Literatura

1. Andrić, Nikola, 1927. *Koje nam beogradske riječi ne trebaju*, Hrvatsko kolo, VIII., Zagreb, 271-284.
2. Anić, Vladimir, 2003. *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*, Novi Liber: Zagreb.
3. Babić, Stjepan, 1991. *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*, HAZU: Zagreb.
4. Babić, Stjepan, 1995. *Hrvatski jučer i danas*, Školske novine: Zagreb.
5. Babić, Stjepan, 2007. *Nedoumice o porijeklu i podrijetlu*, Jezik, god. 54, br. 3, 118-119.
6. Barić, Eugenija; Hudeček, Lana; Koharović, Nebojša; Lončarić, Mijo; Lukenda, Marko; Mamić, Mile; Mihaljević, Milica; Šarić, Ljiljana; Švačko, Vanja; Vukojević, Luka; Zečević, Vesna; Žagar, Mateo, 1999. *Hrvatski jezični savjetnik*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje / Pergamena / Školske novine: Zagreb.
7. Brabec, Ivan, 1982. *Sto jezičnih savjeta*, Školske novine: Zagreb.
8. Brodnjak, Vladimir, 1992. *Razlikovni rječnik srpskog i hrvatskog jezika*, Školske novine: Zagreb.
9. Dulčić, Mihovil (ur.), 1997. *Govorimo hrvatski*, naklada Naprijed d.d., Zagreb.
10. Frančić, Anđela; Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica, 2005. *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb.
11. Maretić, Tomo, 1924. *Hrvatski ili srpski jezični savjetnik za sve one koji žele dobro govoriti i pisati književnim našim jezikom*, Dopuna Broz-Ivekovićeveu „Rječniku hrvatskoga jezika“. JAZU: Zagreb.
12. Mihaljević, Milica, 2006. *Hrvatsko i englesko računalno nazivlje*, Jezik, god. 53, br. 2, 41-50.
13. Samardžija, Marko, 1993. *Jezični purizam u NDH*, savjeti Hrvatskoga državnog ureda za jezik, Zagreb.
14. Šonje, Jure (ur.), 2000. *Rječnik hrvatskoga jezika*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Školska knjiga: Zagreb.

15. Težak, Stjepko, 1990. *Hrvatski naš svagda(š)nji*, Školske novine: Zagreb.
16. Težak, Stjepko, 1995. *Hrvatski naš osebniji*, Školske novine: Zagreb.
17. <http://www.lzmk.hr/djelatnik.aspx?id1=1&id2=18>, 25. travnja 2011.
18. <http://www.unizd.hr/Default.aspx?tabid=550>, 25. travnja 2011.
19. http://www.hrstud.hr/Nastavno%20osoblje/Bio_mihaljevic.html, 25. travnja 2011.
20. <http://www.mvpei.hr/MVP.asp?pcpid=1529>, 25. travnja 2011.
21. http://www.ffzg.hr/klafil/dokuwiki/doku.php/povijest_odsjeaka, 25. travnja 2011.